

DONATAS PAULAUSKAS

ŽODIS,
KURIO
NEGALIMA
MINĖTI

* Atsakymas kitoje pusėje

OBUOLYS

DONATAS PAULASKAS

ŽODIS,
KURIO
NEGALIMA
MINĖTI

OBUOLYS

I V A D A S

Esu įsitikinęs, kad bent kartą esate pajutę, jog jūsų gyvenimą valdo rutina ir blanki kasdienybė, neretai užsikertanti kaip ta nelemta plokštelė. Kalbu ne tik apie tą rutiną, kurią pastebime, kai reikia eiti į nuobodų darbą ir grįžti į dar nuobodesnę buitį, bet ir apie tą, kuri daug dažniau lieka nepastebėta – apie nuolatinį darbą siekiant būti „tikru vyru“ ar „tikra moterimi“, siekiant atitikti šeimos, visuomenės ir medijų keliamus lūkesčius lyčiai, siekiant pritaipyti prie vyraujančių lytiškumo normų. Lyčių rutinoje nelieka vietos abejonei, apmąstymui ir kritiškam požiūriui į save bei į socialines normas, kurias priimame ir bandome įgyvendinti, net patys gerai nežinodami, kodėl. Šioje knygoje keliami klausimai, aptariamos idėjos, atskleidžiamos patirtys ir situacijos, kurios suteiks galimybę žvilgtelėti, kas slypi už mūsų socialinių normų ir tradicijų. Būtent jos diktuoja santykius tarp lyčių, šeimos kūrimo principus, lyčių vaidmenis, lytiškumo normas ir seksualumo standartus.

Gyvenimas nuolatinėje lyčių vaidmenų rutinoje – tai bandymas atkartoti jau sukurtus gyvenimo modelius, pateisinti kitų į tavo nukreiptus lūkesčius, atitikti įprasto, „normalaus“ gyvenimo scenarijų, nesibodint paklausti, kas ir kokią tikslą turėdamas jį parašė. Dažnai pagalvoju, kad didžiąją savo gyvenimo dalį esame lyg prisukami žaislai, klaidžiojantys kryptimis, į kurias mus nukreipė kažkas kitas. Ši knyga siekia įterpti į mūsų kasdienybę daugiau abejonių ir kartu daugiau įžvalgumo, kad,

prieš prisukdami save dar kartą, sustotume apmąstyti, ar tikrai gyvename taip, kaip iš tikrųjų norime gyventi.

Stabtelėti, kai viskas aplinkui lėkte lekia, yra lengviau drauge su kažkuo kitu – tada nesijauti toks vienišas ir nereikšmingas maištininkas. Todėl siūlau savo draugiją, nes ši knyga – tai ir mano stabtelėjimų kelias. Tai mano kasdienybėje įvykusios pauzės – patirtys, situacijos, pokalbiai su studentais ir apmąstymai, jaukiantys lyčių normas, moteriškumo ir vyriškumo sampratas, vienai ar kitai lyčiai prideramas gyvenimo taisyklės, kurios dažnai atrodo natūralios, nekeliančios problemų ir neabejotinos. Šalia publicistinių minčių šie asmeniniai fragmentai atskleidžia, kad lyčių ir lytiškumo normos nėra tiesiog kažkokie abstraktūs ir neapčiuopiami dalykai – tai giliai mūsų gyvenime įsikūrę ir mūsų elgesį veikiantys „mikroorganizmai“, kuriuos pamatysi tik pro mikroskopą. Tikiuosi, kad mano knyga jį atstos.

Šiuose puslapiuose keliu daug klausimų – tiek sau, tiek visuomenei. Kas tas feminizmas, kurio visi taip baiminasi ir kurį keikia? Ką man reiškia būti feministu ir kaip juo tapau? Kuo naudingas feminizmas? Kuo skiriasi feminizmas ir lyčių lygybė? Kas yra lyčių vaidmenys ir kaip jie veikia mūsų gyvenimą? Kas tie žmonės, nepritampantys prie įprastų lyčių taisyklių ir tradicijų? Ką reiškia būti vyrišku vyru, moteriška moterimi ir atvirkščiai? Kas yra lyčių fundamentalizmas ir kaip jis pasireiškia? Pagaliau – kaip keisti save ir visuomenę, kad mūsų gyvenime būtų daugiau laisvės, pagarbos ir įvairovės? Siekiu aprėpti daug temų, kurios šioje knygoje virsta fragmentais – kalbu apie feminizmą, apie lyčių stereotipus, vaikų ugdymo normas, apie tai, ką reiškia būti normaliu vyru ar moterimi ir savo gyvenime siekti normalumo. Šie fragmentai – norim to ar nenorim – būdingi mūsų visų gyvenimui, tačiau, paradoksalu, dažnai yra paliekami nuošalyje. Todėl rašau tam, kad parodyčiau, kaip stipriai mūsų gyvenimą veikia

lyčių ir lytiškumo normos, mums net apie tai nesusimąstant.
O feministinė perspektyva padeda tai atskleisti geriausiai.

Minėtus fragmentus sudėjau į tris knygos skyrius.

Pirmajame skyriuje aptariu pagrindines feminizmo idėjas ir tą istorinį kelią, kurį joms teko įveikti. Antrajame skyriuje rašau apie tai, nuo ko prasideda mūsų gyvenimas pagal lyčių taisykles sureguliuotame pasaulyje: apie vaikystę, ugdymo procesus (socializaciją), aplinkos reikšmę mūsų kelyje į „deramus“ vyrų ar moterų vaidmenis. Trečiajame skyriuje svarstau, kaip socialinės lyčių normos, taisyklės, tradicijos puoselėja kultūrą, kurioje troškimas būti „normaliam“ ir atitikti visus tau keliamus lūkesčius yra pavertęs mus savo pačių įkaitais. Šiame kontekste kalbu apie normalumo standartus, jų poveikį, apie tuos, kurie prie šių normų bando pritapti, ir apie tuos, kurie yra atstumiami. Kiekviename skyriuje šių fragmentų ieškau ir savo gyvenime, patirtose situacijose, o kartu kalbu ne tik apie save, nes noriu papasakoti ir apie tuos, kurių patirtys kitokios, tačiau ne mažiau reikšmingos, įdomesnės ir vertos įsiklausymo.

Turbūt labiausiai noriu, kad ši knyga pasiektų tą skaitytoją, kuris jau žino (ar yra girdėjęs), kodėl moterys kilę iš Veneros, o vyrai iš Marso, kodėl vyrai meluoja, o moterys verkia, kodėl vyrai nesiklauso, o moterys nesiorientuoja žemėlapiuose, kodėl vyrai myli kalės, o moterys – liurbius, kas yra „7 intymiausias vyrų paslaptys“, „9 didžiausias santykių klaidos“ ir „15 stulbinančių būdų jį pamaloninti“. Šiems skaitytojams mano knyga žada didžiausią staigmeną.

Pati didžiausia mano padėka – Aušrinei Skirmantei už visokeriopą pagalbą ir palaikymą, kuris man padėjo nesustoti rašyti. Už profesionalius komentarus ir pastabas dėkoju Darjai Lyzenko ir Rasai Navickaitei. Už nuolatinį palaikymą ir tikėjimą šiuo projektu ačiū Beatai Tiškevič. Labai dėkoju ir Monikai, Elenai bei Živilei, kurios sutiko savo istorijas publikuoti šioje knygoje. Esu dėkingas studentams, kurie dalijosi savo patirtimis ir nuomonėmis paskaitų, seminarų metu ir taip leido man pačiam geriau suprasti, kokią svarbią vietą lyties klausimai užima mūsų gyvenime. Labai ačiū Vilniaus universiteto Lyčių studijų centrui, suteikusiam man šią progą. Taip pat dėkoju Vidurio Europos universiteto Lyčių studijų departamentui ir neužmirštamiems jo dėstytojams už galimybę semtis žinių, be kurių ši knyga nebūtų atsiradusi.

PIRMAS SKYRIUS

KAIP TAPAU FEMINISTU

Mano akys tiesiog išsprogo, kai išgirdau užduotį: „Susiskirstykite į grupes ir papasakokite vienas kitam, kaip jūs tapote feministėmis ar feministais.“ To paprašė lektorė vienuose mokymuose, kuriuose teko neseniai dalyvauti. Pirmoji mane aplankiusi mintis? „O siaube, tik ne tai!“ Susierzinau pirmiausia dėl to, kad galvojau, jog negaliu taip paprastai imti ir papasakoti, lyg kokio nors nutikimo ar istorijos, kaip tapau feministu, nes tokios vienos istorijos mano gyvenime tiesiog nėra. Prie to, kad šiandien save laikau feministu, prisidėjo daug įvairių dalykų, įskaitant ir tas patirtis, kurių nenorėčiau prisiminti, o tuo labiau pasakoti beveik nepažįstamų žmonių grupei. Antroji susierzinimo banga atėjo tada, kai supratau, kad būtent tai ir būsiu priverstas padaryti – pasitikėti penketu žmonių ir pagarsinti tas ne pačias maloniausias patirtis (nes tik tai ir sukosi galvoje!), kurios mane atvedė prie feministinių idėjų.

Prieš susirinkdami į grupes, turėjome kelias minutes laiko savo mintims užsirašyti. Griebiausi popieriaus ir pradėjau rašyti, išbraukiau tai vieną, tai kitą sakinį. Bandžiau ieškoti tinkamų žodžių, bet niekas netiko. Mano atvirumas, išlietas ant popieriaus, atrodė kažkoks bukas, kvailas, paliktas be konteksto, pažeidžiamas, įspraustas tarp išbrauktų sakinių, todėl rizikuojantis jais ir pavirsti. Kankinausi, kol galiausiai baigėsi laikas ir visi susispietėm į grupes. Ratelio kolegos pasakojo savo istorijas: vienus prie feminizmo atvedė vaikystėje ar paauglystėje

išgyventos situacijos, kai berniukai šeimoje ar mokykloje buvo vertinami labiau negu mergaitės, kitus feminizmas sudomino pirmiausia kaip akademinė disciplina, dar kitus – kaip vienas iš maišto ar pasipriešinimo ydingoms visuomenės tradicijoms būdų. „O kokia tavo istorija?“ – klausė jie savo žvilgsniais. Sugniaužiau pribraukytą popieriaus lapelį rankoje ir pasakiau, kad šįkart nekalbėsiu.

Negaliu pasakyti, kada tiksliai pradėjau domėtis lyčių ir lytiškumo temomis. Nebuvo jokio lūžio, jokio aiškaus atskaitos taško, nuo kurio galėčiau pradėti pasakojimą. O labai norėčiau tokį turėti, nes būtų daug lengviau! Lengviau, nes su šiuo klausimu man tenka susidurti labai dažnai – tiek privačiuose pokalbiuose, tiek dalyvaujant viešose diskusijose. O aš kaskart laužau galvą, kaip man nuo jo išsisukti, bet, atrodo, atėjo laikas tuos santykius pagaliau išsiaiškinti. Taigi... likome tik aš ir tu, įkylusis klausime. Ką aš tau galėčiau atsakyti? Prisimenu tik nuotrupas, detales, kurios gali palengvinti mano istoriją. Pabandysiu jas sudėlioti.

Mokydamasis vienoje Kauno gimnazijoje, dešimtoje klasėje per kalbėjimo įskaitą nusprendžiau sakyti kalbą apie diskriminaciją ir homoseksualus. Mano staigmena pavyko – pamenu gerokai suglumusią savo lietuvių kalbos mokytojos, tos pačios, kuri pamokos metu kartą prakalbo apie „gėjų verbuojamus vaikus“, veido išraišką. Tačiau mokykloje buvo ir tokių situacijų, į kurias dar nemokėjau sureaguoti, nežinojau, kaip ir ką pasakyti, nuo ko pradėti. Kai etikos mokytoja pasakojo, kokios tos feministės kvailos, nes pyksta, kai vyras jas praleidžia pro duris ar pasisiūlo panešti lagaminą, buvau per lėtas atsikirsti, nors ir supratau, kad ši ant feminisčių įsiutusi dama tauškia nesąmones. Kai jau kita etikos mokytoja kreida ant lentos brėžė žemyn sliuogiančią kreivę, rodydama, kur nusirito Vakarų civilizacija

toleruodama gėjus, mintyse sukosi tik keiksmožodžiai, neleidami suregzti jokio padoraus atsakymo. Pasibaigus pamokai, ji kiekvieną palydėdavo salsvu „su Dievu!“

Vis dažniau sekdamas žiniasklaidos naujienas, žinojau, kad mokykloje pasirodantis priešiškus visoms nors kiek neįprastoms ir netradicinėms idėjoms, ypač lyčių ir lytiškumo kontekste, tebuvo atspindys to, kas vyravo visuomenėje ir politiniame lygyje. Prieš dešimtį metų tvyrojusi atmosfera buvo daug priešiškesnė seksualinių mažumų teisių, lyčių lygybės idėjų atžvilgiu, negu yra šiandien. Ypač „ant bangos“ buvo neapykantą kurstančios kalbos ir pasisakymai, kurie masinio medijos ir visuomenę. Bjaurios antraštės ir sensacingos bulvarinės televizijos laidos bandė kurti įspūdį, kad gėjai, po savo sparnu glaudžiantys feministes, tuoj pat sunaikins šeimą, valstybę ir visą šį mielą pasaulį. Neapykanta pasirodė esanti puikus ir patikimas žiniasklaidos verslo ir politikų karjeros resursas, kurio naudojimas pasitvirtino šimtu procentų: laikraščiams ir naujienų portalams neapykanta iš tiesų kelia reitingus, skatina internetinius komentarus, o politikams – teikia populiarumo ir pritraukia rinkėjus. Galvoju, gal šiandien šie „neapykantos dėsniai“ nebeveikia taip efektyviai kaip anksčiau?

Mačiau, kaip visa ši atmosfera persikelia į mokyklos aplinką, ir mane tai nuoširdžiai nervino. Erzindavo kiekviena nugirsta stereotipinė replika, tas nuolatinis neapykantos pumpavimas į galvas. Ieškodamas atsakymų, pamažu atradau feminisčių parašytas knygas, lyčių studijų literatūrą ir apstulbau – jau šimtą metų rašytojos, akademikės ir aktyvistės aiškina, įrodinėja ir aprašinėja moterų diskriminacijos formas, lyčių ir lytiškumo sistemų trūkumus, o mes vapame kažką apie gėjus ir feministes ničnieko nesuvokdami, visiškai nepagaudami kampo! Net neturėję rankose nė vienos knygos, neišklausę nė vieno racionalaus

paaikškinimo, nieko! Tiesiog pasidavę išprovokuotoms emocijoms, užkibę ant žiniasklaidos kabliuko, įtikėję politikų paistalais, pasikloję „tradiciniu požiūriu“. Pabandyk surasti žmogų, neturintį nuomonės apie feministes ar gėjus. Sėkmės! Absoliuti dauguma ne tik turi, bet ir yra linkusi ją aršiai ginti. Bėda ta, kad apie feministes ir gėjus dauguma žino tik iš neapykantos prisotintos viešosios erdvės, politikų pasisakymų, medijų kuriamų skandalų ir sensacijų – visos tos kreivų veidrodžių karalystės. Dauguma narsiųjų nuomonės riterių nepažįsta nė vienos feministės ar gėjaus, nėra skaitę nei feministinės literatūros, nei kitaip bandę apsišviesti. Jiems pakanka jų pačių nuomonių, labai panašių į tuščius oro burbulus.

Būdamas vienuoliktoje klasėje, pradėjau rašyti straipsnius interneto portalams, komentuodamas politinius įvykius, labiausiai tuos, kurie buvo susiję su homofobiniais įstatymais, moterų teisėmis, neapykantos kurstymu homoseksualų atžvilgiu. Prisijungiau prie kelių žmogaus teisės ginančių nevyriausybinių organizacijų. Kodėl man tai rūpėjo? Iš pat pradžių tai atrodė ne apie mane: nei aš buvau moteris, kad man rūpėtų feminizmas, nei aš buvau gėjus, kad man rūpėtų homoseksualų teisės. Kita vertus, jaučiau, kad viešojoje erdvėje vyraujanti priešiška atmosfera kažkokiu būdu žeidžia ir mane, todėl norėjau reaguoti ir tikėjau, kad mano užsidegimo niekas negali sustabdyti. Nei anoniminių komentatorių grasinimai susidoroti, nei žeidžiančios asmeninės žinutės socialiniame tinkle, nei mano karikatūras internete platinantys radikalūs nacionalistai (taip, buvo ir to!). Man tai tiesiog nelabai rūpėjo. Kartu supratau, kad atoveiksmis neišvengiamas, nes temos, kurias imdavausi analizuoti, daug kam būdavo nepatogios ir nepriimtinos.

Turbūt didžiausią motyvaciją domėtis lyčių ir lytiškumo temomis suteikė tai, kad beveik visą savo vaikystę ir paauglystę

gyvenau šalia to žmogaus, kuris įkūnijo praktiškai visus antifeminizmo bruožus. Patėvis buvo gyva priešingybė visko, kas man atrodė gražu ir siektina, kilnu ir pavyzdinga. Todėl mano gyvenimas buvo tapęs nesibaigiančia įkaitų drama – jaučiausi įkalintas smurto, psichologinio bauginimo, jėgos kulto, seksizmo, homofobijos, provincialumo ir primityvumo. Kai iš viso to ištrūkau – pasidarė lengviau kvėpuoti. Turėdamas tokių patirčių bagažą, vos tik prisilietęs prie feministinės literatūros, iškart ją pajaučiau ir supratau jos reikšmę. Feminizmas padėjo suvokti, kas man įvyko, kas nutiko mano šeimai. Feminizmas padėjo perprasti, kaip atsiranda tokios šeimos, o jose – nelygiaverčiai santykiai, smurto formos, taip pat – kaip susikuria socialinės normos, palaikančios homofobiją ir seksizmą. Feminizmas atvėrė akis: mano patirtys nebuvo tiesiog atsitiktinumai ar atskiri, vienetiniai atvejai – egzistuoja didesnės socialinės struktūros, tendencijos ir tradicijos, kurios mus nuosekliai bando tokiems santykiams „užprogramuoti“. Supratau, kad kuo daugiau bus feminizmo mūsų kasdienybėje – tuo mažiau bus tokių skausmingų patirčių.

KODĖL AŠ NESU „VYRAS, KALBANTIS APIE FEMINIZMĄ“

Viešumoje dažnai tenka kalbėti ir diskutuoti apie feminizmą ir lyčių lygybę. Labiausiai trikdo ir kartu neišvengiama yra tai, kad kiti mane visada mato kaip „vyrą, kalbantį apie feminizmą“. Ne tik mato, bet ir pristato, pasidžiaugia, kad lyčių lygybė rūpi ne tik moterims. Suprantu, kodėl taip yra. Šios idėjos vis dar nesulaukia tiek ir tokio dėmesio, kokio jos yra vertos. „Feministo korta“, kuria dažnai jaučiuosi, panaudojama kaip įrodymas, kad lyčių lygybės idėjos yra išties svarbios: pažiūrėkite, jos rūpi net vyrams, tikriausiai tai tikrai verta dėmesio problema! Gali nuskambėti seksistiškai (nes toks matymas pasiūlo mintį, kad idėjos tampa reikšmingos tik tada, kai jas pripažįsta vyrai), tačiau čia įžvelgiu daugiau taktikos negu užslėpto seksizmo. Apie lyčių lygybę kalbantis vyras galbūt pritrauks didesnę auditoriją ar sukels didesnę pasitikėjimą, net jei tokio požiūrio priešastis – seksistinis įsitikinimas, kad vyras apie feminizmą pasakys kažką patikimesnio, objektyvesnio, nesuinteresuoto. Kai prasideda naujas dėstymo semestras, į mano grupę iš kitos, kuriai dėsto kolegė, pereina dauguma vaikinių, manydami, kad mano paskaitose bus daugiau to, ką jie supranta kaip „objektyvumą“. Vargšai vaikinai... Žinau, kad dažnai mano kalbėjimas susilaukia daugiau dėmesio vien dėl mano vyriškosios lyties, tačiau šią privilegiją stengiuosi išnaudoti feministiniam tikslui – parodyti, koks feminizmas yra aktualus, priartinti jį prie auditorijos išgyvenimų, pabrėžti, kaip svarbu, kad moterų balsai būtų išgirsti.

Manau, tokios pačios taktikos laikosi ir tie, kuriems svarbu įtraukti ir vyrus į diskusijas apie lyčių lygybę.

Visa tai suprantu, tačiau vis tiek – būti pristatytam kaip „vyrui, kuriam rūpi feminizmas“ yra košmariška. Pirmiausia dėl to, kad toks pasakymas klaidingai pasufferuoja, jog vyrai ir feminizmas yra kažkas priešinga, todėl reikia švęsti kiekvieną progą, kai tarp šių priešišku frontų įsivyrėja taika. Taip pristatytas jaučiuosi esąs ten, kur neturėčiau būti, tačiau vis dėlto esu. Kažkokioje uždraustoje teritorijoje, su laikinu vizitu diplomatiniams santykiams atkurti. Tartum, kad ir kiek būčiau ten, tai teritorijai niekada nepriklausiau ir nepriklausysiu. Tai pasiūlo požiūrį, kad feminizmas iš tikrųjų yra moterims ir apie moteris, o vyras feministu niekada iki galo ir netaps. Dėl to kai kurie feministines idėjas palaikantys vyrai save įvardija profeministais. Jie yra už feminizmą, tačiau niekada nebus feministai, nes yra įsitikinę, kad tai – moterų zona.

Aš mažtaut visišškai priešingai ir niekada nevardinau savęs profeministu. Mano požiūriu, feminizmas nėra skirtas vien moterims – tai idėjos, skirtos feministiškai mąstantiems žmonėms, kuriems ypač rūpi lygesnė moterų ir vyrų padėtis. Šiomis idėjomis gyvenančio žmogaus lytis čia nesvarbi. Todėl aš ne profeministas ir ne „vyras, kuriam rūpi feminizmas“. Aš tiesiog feministas. Kalbu apie įvairius lyčių klausimus dėl to, kad man tai rūpi. Niekam nedarau paslaugos, dėl nieko nesiaukuju, feminizmas ir lyčių lygybė yra apie mane, apie mano jausmus, pažiūras, išgyvenimus, mąstymą. Tai apie mane. Viešumoje neišvengiamai tenka atlikti „lyčių lygybės susirūpinusio vyro“ vaidmenį, tačiau idėjiškai ir asmeniškai man šis vaidmuo svetimas.

Viešojoje diskusijoje universiteto aplinkoje sėdime penkiese – trys savo sričių profesionalės, teisininkas ir aš. Uždavusi klausimus ir išgirdusi atsakymus iš dalyvių moterų, renginio moderatorė pasisuka į mūsų pusę ir kreipiasi: „Na, o ką gi apie lyčių lygybę

mano vyrįja?“ Norėjau pasižiūrėti sau per petį – gal ji į kažką kitą kreipiasi? Kalbant apie lyčių lygybę, dažnai svarbu atskirti, ką mūsų visuomenėje patiria vyrai ir ką moterys, kokios elgesio tendencijos vyrauja moterų grupėje ir vyrų grupėje, nes tai reikšminga siekiant mažinti nelygybės atotrūkį. Tačiau visai kas kita yra kurti atskirus vyrų ir moterų pasaulius, atskiras prigimtis, klasifikuoti žmones į „vyrų giminę“ ir „moterų giminę“, aštrinti padalijimą pagal lytis. Nežinau, ką apie lyčių lygybę mąsto „vyrįja“. Aš jai nepriklausau – aš jaučiu ryšį su žmonėmis ne dėl lyties, o dėl panašių idėjų, bendrų interesų ir kt. Kaip ir mes visi. Gali nuskambėti keistokai, bet vyrų giminė ir moterų giminė kaip atskiri pasauliai tiesiog neegzistuoja. Galime žiūrėti, kaip vyrai ir kaip moterys, paliesti skirtingų auklėjimų, skirtingai gyvena visuomenėje, bet, galite sutikti, galite nesutikti, biologinių vyrų tarpusavyje, kaip ir biologinių moterų tarpusavyje, – tai matysime vėliau – niekas daugiau nesieja. Taip, biologinė lytis ta pati, bet kas iš to? Kalbant apie vyrus, visi jie yra skirtingi, vyriškumo tipų įvairovė yra begalinė, bet ar mes turime ką nors bendra, kas būtų reikšminga mūsų gyvenimui? Kas reikšmingai bendra tarp benamio ir pro jį „Porsche“ pravažiuojančio verslininko? Ar jie turėtų apie ką šnekėti? Ar jų patirtys ir interesai – vienodi? Jie abu priklauso „vyrų giminei“, bet kas iš to suskirstymo, jeigu jis beprasmis, nes esame pernelyg skirtingi būti sugrupuoti į kelias kategorijas?

Savo gyvenime mes susikuriame artimų žmonių aplinką ne pagal jų lytį, o pagal bendrus pomėgius, pažiūras, interesus ir pan. Būdamas vyras, einate žvejoti su savo draugu ne dėl to, kad jaučiate nenumaldomą dvasinį ryšį su vyrais, o dėl to, kad tiek jums, tiek jūsų draugui patinka žvejoti, o daryti tai dviese turbūt smagiau negu vienam. Kodėl būtent žvejoti – užsiimti tokia tradiciškai vyriška veikla, – jau kitas klausimas. Tai klausimas apie konkrečias vyriškumo normas ir konkrečią socializaciją (jei sutiksite, kad žvejybos pomėgis neįrašytas į jūsų prigimtį), tačiau,

net ir ugdomi pagal daugmaž panašius vyriškumo standartus, mes niekada neišaugame vienodi, nes esame asmenybės, o ne robotai. Ne visi vyrai mėgsta žvejoti, kaip ir ne visi siekia ir nori būti sėkmingais verslininkais. Mes negyvename susispietę į „vyrų gimines“ ar „moterų gimines“, dažniausiai neturime nieko bendra su atsitiktiniu tos pačios lyties žmogumi. Sunerimęs lyčių lygybės akivaizdoje, dažnas ieško lyčių skirtumų ir taip pražiūri, kad didžiausi skirtumai yra ne tarp lyčių, o pačiose vyrų ir moterų grupėse. Tai reiškia, kad vyrai daug labiau skiriasi tarpusavyje negu „vyrų giminė“ nuo „moterų giminės“* ir atvirkščiai. Lyčių skirtumus nugali patys paprasčiausi žmogiškieji skirtumai – jie daug įvairesni ir mums patiems daug reikšmingesni negu tie skirtumai, kuriuos turime tarp kojų.

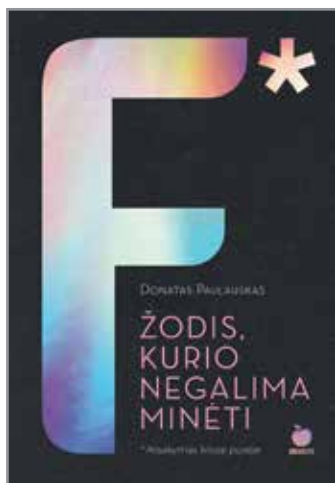
Feminizmas man reiškia būtent tai – kelią link tokios visuomenės, kurioje už tavo lytį būtų svarbesni asmeniniai gebėjimai, charakteris, asmenybė, talentai, kurioje neliktų įsitikinimo, kad viena lytis yra pranašesnė už kitą, kurioje žmogaus lytis netaptų kartu ir gyvenimo nuosprendžiu, o aplinkinių lūkesčiai ir normos nebūtų siejamos su lytimi. Matote, niekur neįrašiau „panaikinti lytis“ ar „paversti visus homoseksualais“. Tam, kad mūsų visuomenė pasitikėtų feminizmu, trūksta labai nedaug – įsiklausyti. Esame įpratę pasiduoti sensacijoms, provokacijoms, skandalams, manipuliacijoms, sąmokslų teorijoms, kurios vaizduoja feminizmą tamsiausiomis spalvomis. Net pats žodis „feminizmas“ vis dar skamba bauginančiai. Visa tai atakuoja mūsų jausmus, o mes, užsidegę nepasitenkinimu ir neapykanta, neturime kada stabtelėti, įsiklausyti ir apgalvoti. Lietuvai būtinas feminizmas. Aš siūlau – įsiklausykime ir suteikime jam šansą.

* *Apie mokslinius šio teiginio įrodymus rašoma Kimmel, Michael. The Gendered Society. Oxford; New York: Oxford University Press, 2011, p. 14–15, 36.*

FEMINISTINIO JUDĖJIMO PRADŽIA

Kai pradėdau dėstyti Lyčių studijų dalyko kursą naujiems studentams, visada paklausiu, kodėl jie nusprendė pasirinkti būtent šį dalyką. Dažniausiai pasikartojantys atsakymai būna apie tai, kad lyčių lygybė ir kitos panašios temos šiuolaikinėje visuomenėje darosi vis aktualesnės, apie jas vis daugiau šnekama, todėl norisi mokėti susigaudyti ir turėti savo nuomonę diskusijose, kurios visuomenėje, draugų rate, šeimoje įsižiebia vis dažniau. Ne paslaptis, kad tos diskusijos dažniausiai kyla dėl nerimo, susijusio su šių idėjų pasirodymu: vieniems atrodo, kad lyčių lygybė panaikins lytis – kad vieną dieną iš to, ką turime tarp kojų, liks tik prisiminimai; kitiems atrodo, kad piktos feministės atims iš moterų tai, kas joms brangiausia – jų moteriškumą; dar kiti krūpčioja dėl „genderizmo“, kuris apims žmoniją it maras. Vienos studentų grupės paprašiau pateikti asociacijas, kurios kyla išgirdus žodį „feminizmas“. Neigiamos asociacijos, be jokios abejonės, skaitlingumu persvėrė teigiamas, o visas užduoties rezultatas ganėtinai taikliai apibūdino visuomenėje vyraujančias feminizmo sampratas, sufleruojančias, kad feminizmas – blogiausia, kas gali nutikti moterims, o ką jau kalbėti apie vyrus...

Paradoksalu, nes istorine prasme feminizmas kaip tik ir yra tai, kas moterims galėjo nutikti geriausia per visą žmonijos istoriją. Jei ne feministinės idėjos, jei ne XIX a. viduryje JAV ir D. Britanijoje prasidėję feminisčių judėjimai, XX a. moterys nebūtų gavusios rinkimų teisės, nebūtų galėjusios studijuoti

**ĮSIGYKITE
KNYGĄ DABAR**

 knygos.lt